

سعدی، تحمل، مدارا و انسان دوستی

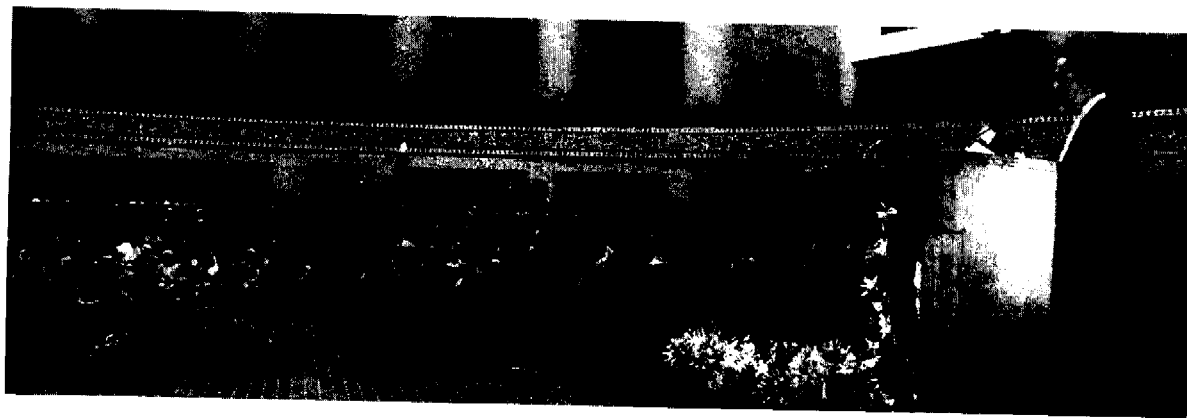

از سنت‌ها است که یک متن و یا شعری را اعتبار می‌بخشد. به دیگر سخن، تا اثر هنری در ترکیبی هوشمندانه و هنرمندانه با سنت‌های فرهنگی محیط خود قرار نگیرد، قابلیت جهانی پیدا نمی‌کند، همان‌گونه که امروز پس از گذشت هفت قرن از زمان سعدی، «مؤسسه ابداع شعری باباطین کویت» برای تجلیل از مقام این شاعر و نویسنده «ایرانی» اقدام کرده است.

میراث معنوی سعدی برای فرهنگ ایران و جهان آمیزه‌ای است از همه دستاوردهای نیکو و خردمندانه‌ای که عقل جمعی بشر در آن روزگار بدان دست یافته بود. هند و ایران و جهان عرب و شمال آفریقا سرزمین‌هایی بود که اندیشه سعدی آنها را درنوردید و از هر بوستانی گلی چید تا گلستانی پررنگ و بوی فراهم آورد که امروز هم رایحهٔ جان پرورش، مشتاقان

آقای خاتمی با حضور در سالن اجلاس سران، محل تشکیل این همایش به ایراد سخنرانی پرداخت. رئیس شورای عالی انقلاب فرهنگی در بخشی از سخنانش گفت: «گرامیداشت نام سعدی، گرامیداشت فرهنگ و فرزاندگی و ادب و هنر و اخلاق و معنویت است» و حضور شما عزیزان از یکسو نشانگر حرمت‌گذاری این جمع به فرهنگ و فضیلت است و از سوی دیگر از نیازی حکایت می‌کند که بشر این روزگار به فروزان نگاه داشتن مشعل علم و اخلاق و ادب دارد. حضور این جمع در پاسداشت مقام سعدی نزدیک به هفت قرن پس از حیات فرهنگی او، بیش از هر چیز نشان دهنده این امر است که باقی ماندن در عرصه مناسبات فرهنگی جهان نه تنها مستلزم فرار وی از سنت‌های فرهنگی، ملی و منطقه‌ای نیست، بلکه استفاده تمام و کمال و مطلوب

همایش بین‌المللی سعدی شیرازی در روزهای سیزده تا پانزده تیرماه سال جاری با حضور حجت‌الاسلام والمسلمین سیدمحمد خاتمی و سیدصد و شصت نفر از شعرا و اندیشمندان ایرانی و کشورهای عربی برگزار شد. این همایش با همکاری مؤسسه جایزه عبدالعزیز سعودالباطین در نوآوری و خلاقیت شعری و توسط سازمان فرهنگ و ارتباطات اسلامی به صورت همزمان و به مدت سه روز در تهران و شیراز برگزار گردید.

تألیف بوستان و سپس تصنیف گلستان
استاد قصاید و غزلیات و قطعات و
ترجیع‌بند و رباعیات و نیز مقالات و قصاید
عربی را هم در دیوان کلیاتش جمع آورد.

سعدی معانی آیات کلام وحی را نیز با
نظم شیوایی تعبیر کرده است نظیر آیه: و
نحن اقرب الیه من حبل الوریثه که گوید:

دوست نزدیکتر از من به من است

وین عجب تر که من از وی دورم

چه کنم با که توان گفت که او

در کنار من و من مهجورم

و مانند آیه: فلما رایته اکبر نه و قطعن

ایدیهن که گوید:

کاش کانا که عیب من جُستند

رویت ای دلستان بدیدندی

تا به جای ترنج در نظرت

بی خیر دستها بریدندی

از هنرهای استاد سخن بیان حقایق

بدون توجه به استدلال و طول مقال از ره

تمثیل و با عباراتی شیرین و جزیل است. به

عنوان مثال: برای اینکه شخصی را به تأمل و

شکیبایی بخواند بدین طرز سخن می‌راند:

به چشم خویش دیدم در بیابان

آهسته سبق برد از شتابان

سمند بادپا از تک فروماند

شتریان همچنان آهسته می‌راند

سعدی در نثر روان و شیوا نیز پیشوا

است، به ویژه که در نثر مسجع که نمودار

گران قدر آن همانا کتاب گلستان است که

مشاهیر ادب ایران و جهان آن را گلچینی از

گلزار ادب ایران می‌دانند. اینک جملائی از

آن کتاب:

«نه هر که به قامت مهمتر به

قیمت بهتر. توانگری به هنر است،

به هیچ یار مده خاطر و به هیچ دیار
که بز و بحر فراخ است و آدمی بسیار
چو ما کیان به در خانه چند بینی جور

چرا سفر نکنی چون کبوتر طیار؟

زمین لگد خورد از گاو خر به علت آن

که ساکن است نه مانند آسمان دوار

از آنجا که وطن سعدی در معرض

هجوم مغول واقع گردید و فارس گرفتار

کشمکش‌هایی بین خوارزمشاهیان و

اتابکان شد پس دل از زادگاه کند و به

جهانگردی پرداخت و مسافرتی که بین سی

تا چهل سال طول کشید در پیش گرفت و

بغداد و سوریه و مکه را تا قسمت‌های

شمالی افریقا گشت و شهرهای مختلف و

ملت‌های گوناگون را دید و با مذاهب و فرق

مختلف آشنا شد و شاید قطعه:

ندانی که من در اقالیم غربت

چرا روزگاری بکردم درنگی ...

اشاره به همین مسافرت باشد. سعدی

پس از مسافرت طولانی و بازگشت به

شیراز از سوی اتابک ابوبکر بن سعدبن

زنگی مورد حمایت قرار گرفت. وی در

مورد بازگشت خود می‌گوید:

چو باز آمدم کشور آسوده دیدم

پلنگان رها کرده خوی پلنگی

چنان بود در عهد اول که دیدی

جهان پر ز آشوب و تشویق و تنگی

چنین شد در ایام سلطان عادل

اتابک ابوبکر بن سعدبن زنگی

در این موقع بود که شیخ اجل سعدی

فراغتی جست و سروده‌ها و گفته‌های خود

را گرد آورد و بوستان و گلستان را پرداخت

و قطعات خود را فراهم آورد.

گذشته از به رشته نظم درآوردن و

بسیار دارد. اما سیاحت سعدی در دنیای
روزگار خود صرفاً مشاهده تجربیات
بشری نیست، با چشم بصیرت و تأمل به
جهان نگریستن و از آن درس آموختن،

ویژگی ممتاز مکتب این پیر جهان دیده

است. به عبارتی می‌توان اندیشه و آراء

سعدی را نمونه‌ای ارجمند از دستاوردهای

فکری به حساب آورد که از میراث تمدنی

به اندازه کافی سود جمسته است و در قید و

بند محدودهای خاص باقی نمانده است و با

گفتگو و تحقیق از تمدن‌های مختلف بهره

برده، در غوغای غارت و کشتار که اغلب دم

فرو بسته بودند تا با پرهیز از «خلاف رأی

سلطان رأی جستن» جان خویش را به خطر

نیندازند، سعدی به زبان ادب با حکمرانان

به گونه‌ای سخن گفت که کمتر کسی در

قلمرو و فرهنگ ایران بدین پایه و مایه

سخن گفته است.»

تأکید آقای خاتمی بر نقش اجتماعی

سعدی به ویژه منش حق طلبانه این شاعر

نامی که تجلی این آرمان‌گرایی در اشعار

سعدی است نشان دهنده جایگاه ویژه

سعدی در فرآیند توسعه فرهنگی در قرن

هفتم هجری است.

مشرف‌الدین مصلح‌بن عبدالله سعدی

شیرازی نخست در شیراز تحصیلات خود

را آغاز کرد و سپس به بغداد رهسپار شد و

در آنجا در مدرسه معروف نظامیه و در

دیگر محافل علمی کسب فضایل و علوم

کرد.

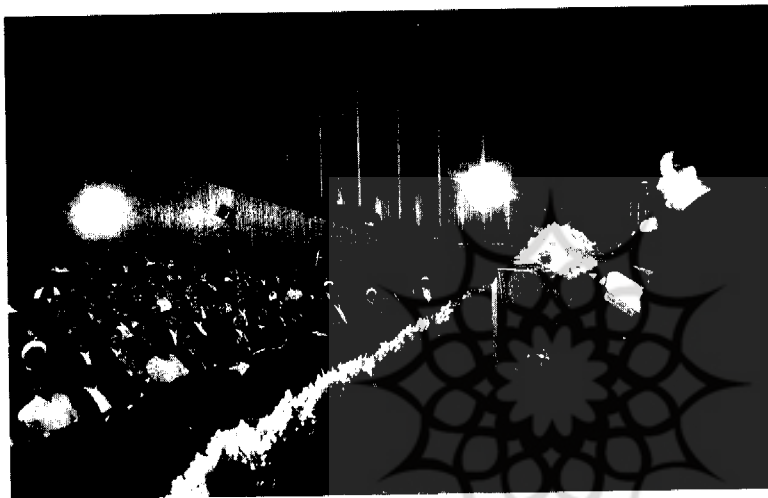
سعدی از جوانی روح بی‌آرامی داشت

و پای‌بند یک جا نبود و گردش اطراف

جهان و دیدن مردمان را می‌خواست. در

واقع این ابیات ترجمان حال خودش بود:

تلاشی دیگر برای ارتباط با ایرانیان مقیم در خارج از کشور در همایش «گفتمان ایرانیان»

پیشنهاد آقای خاتمی انجام پذیرفت. یکی از این گام‌ها تشکیل همایش «گفتمان ایرانیان» بود. این همایش به ابتکار سازمان فرهنگ و ارتباطات اسلامی در روز چهارشنبه ۲۲ تیرماه جاری در محل سالن اجلاس سران در تهران با پیام رئیس جمهوری اسلامی ایران آغاز بکار کرد.

آقای خاتمی رئیس جمهوری اسلامی ایران، در این پیام برگزاری گفتمان ایرانیان را به عنوان گامی ارزنده، در راه توجه به توانمندی‌ها و ارتقای سطح شناخت و تعامل تمامی هم میهنان گرانقدر در داخل و خارج ارج نهاده و اعلام نمودند، ملت، فرهنگ و تمدن ایران از کهن‌ترین، ریشه‌دارترین و بالنده‌ترین ملت‌ها، فرهنگ‌ها و تمدن‌های جهان است. این حقیقت را باید شناخت و پاس داشت و طبیعت انجام این مهم به عهده یکایک شهروندان ایرانی است. ایران، تنها نام یک

تبلیغات منفی در غرب و ارائه تصویر مسنی علیه مدیریت جمهوری اسلامی ایران، نشان دهنده عزم کشورهای غربی برای نمایش چهره‌ای خشن، تبعیض‌گرا و خشن همراه با بزرگ‌نمایی کمبودها در ایران است.

گسست ایجادشده بین مردم ایران و ایرانیان مقیم در خارج از کشور باعث بوجود آمدن سوء تفاهم‌هایی شده است. این سوء تفاهم‌ها خود به خود زمینه آماده‌ای در جهت پیشبرد اهداف دشمنان قسم خورده ایران اسلامی بکار گرفته می‌شوند و این در حالی است که با تلاش برای رفع سوء تفاهم‌ها، این مهم‌ترین ابزار دشمنان ایران تبدیل به یأس می‌شود.

با پیشنهاد رئیس جمهوری اسلامی ایران مبنی بر گفتگوی بین تمدن‌ها که مورد توجه و تصویب سازمان ملل متحد قرار گرفت، گام‌های جدی در جهت تحقق

نه به مال و بزرگی به عقل است نه به سال. همه کس را عقل خود به کمال نماید و فرزند به جمال. محال است که هنرمندان بمیرند و بی‌هنران جای ایشان گیرند. زمین را از آسمان نثار است و آسمان را از زمین غبار. گوهر اگر در خلاب افتد همچنان نفیس است، و غبار اگر بر سر آسمان رود همچنان خسیس. دوران باخبر در حضور و نزدیکان بی‌بصر دور. خانه دوستان بروب و در دشمنان مکوب. عالم بی‌عمل زنبور بی‌عمل است.»

آقای خاتمی در مورد انسان مورد نظر سعدی در بخش دیگری از بیاناتشان اظهار داشتند: «انسان سعدی انسان دست یافتنی، ملموس و واقعی است، همین است که بر کره خاک می‌زید، ایثار می‌کند، خلق می‌کند، شگفتی می‌آفریند، نیکی را دوست دارد و از بدی‌ها بیزار است، در عین حال همین انسان در هدم و غارت و کشتار و نیرنگ و فریب، روسپاه روزگار است. حکایت این انسان حکایت عصری و نسلی خاص نیست، طبیعت آدمی است با تمامی ویژگی‌هایش. از همین روست که انسان عصر حاضر نیز با آثار سعدی می‌زید و از خواندن آنها نکته‌های بدیع و نغز می‌آموزد. شاید اگر سعدی هیچ سخنی نگفته بود، همین چند بیت شعر کفایت می‌کرد تا همه علاقه‌مندان به سرنوشت بشر و مهندسی اجتماعی، از او به عنوان آموزگار حکمت عملی یاد کنند:

پس بگردید و بگردد روزگار
دل به دنیا نیندد هوشیار
اینکه در شهنامه آورده‌اند
رستم و روئینه تن اسفندیار
تا بدانند این خداوندان ملک
کز بسی خلق است دنیا یادگار»

سرزمین نیست نام اندیشه، تاریخ و فرهنگی است که در طول سالیان و قرون بر جهان متمدن تأثیرهای فراوان گذاشته است به گونه‌ای که امروز نیز در تفکر و ساختارهای فرهنگی تمدن‌های شرق و غرب جلوه گر است. هویت ایرانی گرچه در درجه نخست به حوزه جغرافیایی - سیاسی ایران مربوط می‌شود، اما مقوله‌ای است که در طول تاریخ بر اساس بنیادهای فرهنگی و تمدن‌های شرق و غرب جلوه گر است.

رئیس جمهوری در بخش دیگری از سخنانش گفت: «واقعیت آن است که بخشی از جامعه فعال ایرانی در خارج از کشور به سر می‌برد، اما هیچ کس نمی‌تواند عشق وافر و علاقه‌مندی زایدالوصف آنان را به فرهنگ، تاریخ، تمدن، منافع ملی و سرنوشت کشور نادیده بگیرد. این مجموعه از هموطنان ما از آن جهت که برترین اقلیت مهاجر از نظر موقعیت‌های، اجتماعی، تخصصی، علمی، فرهنگی و سرمایه‌ای در کشورهای میزبان به شمار می‌روند، سرمایه‌های ملی محسوب می‌شوند و نوعاً باعث افتخار کشورند.»

در مراسم افتتاحیه آقای دکتر عطاء... مهاجرانی وزیر فرهنگ و ارشاد اسلامی نیز سخنرانی کرد. وی گفت: «کشور برای آبادانی و ارتقاء در صنعت و تکنولوژی، کشاورزی و اصلاح ساختار نظام اداری، نیازمند افراد متخصص است. آنچه امروزه به کشورها در زمینه‌های مختلف اقتدار می‌بخشد، پیشرفت علمی آنها است و من پیشنهاد می‌کنم که وزارت علوم، تربیتی و مقدماتی اتخاذ کند که استادان ما بتوانند سالی یک ترم در دانشگاه‌های خارج از کشور تدریس کنند.»

وزیر فرهنگ و ارشاد اسلامی در بخش دیگری از سخنانش گفت: «باید تلاش کنیم ایرانیان خارج از کشور، در قالب انجمن‌ها و مؤسسات علمی، فرهنگی برای ایجاد ارتباط بیشتر با کشور فعالیت کنند. اگر این فعالیت زیر چترهای سیاسی باشد، هم از

لحاظ تعداد افرادی که در برمی‌گیرد محدود است و هم به لحاظ رقابت‌های سیاسی، زود به زود به انشعاب و تفرقه می‌رسد اما در امور فرهنگی این مسایل وجود ندارد.

در همایش گفت‌وگوهای ایرانیان دکتر غلامعلی حداد عادل رئیس فرهنگستان زبان و ادب فارسی در موضوع: «نقش زبان و ادب فارسی در حفظ هویت ملی»، دکتر عبدالمعبود انصاری از امریکا در موضوع: «تحولات کمی و کیفی اجتماعی ایرانیان مقیم امریکا»، دکتر محمود سریع‌القلم استاد دانشگاه از ایران در موضوع: «منافع و نقش شهروند ایرانی در ترویج این منافع»، دکتر ایرج فاضل رئیس فرهنگستان علوم پزشکی ایران در موضوع: «چگونگی و علل فرار مغزها» و آقایان دکتر علی اصغر خدادوست و دکتر مسعود خاتمی استادان مقیم امریکا در موضوع: «کمک به بازگشت سرمایه‌های ملی و بافت متشکله ایرانیان مقیم امریکا»، دکتر سعیدرضا عاملی از انگلیس در موضوع: «هویت ایرانیان در انگلیس»، عباس ملکی در موضوع: «ارتباط ایرانیان با یکدیگر در فضای مجازی»، دکتر ناهید مختاری در موضوع: «راه نجات کشورمان و رسیدن به منزل موعود را در خودمان جستجو کنیم»، دکتر مهرزاد بروجرودی در موضوع: «گفت و گو با ایرانیان خارج از کشور»، دکتر محمدصادق نمازیخواه در موضوع: «در جستجوی هویت ملی و مذهبی و تاریخچه کوتاه یک موفقیت»، توران شهریاری از ایران در موضوع: «ایرانیان زرتشتی خارج از کشور و حفظ فرهنگ و هویت ایرانی»، دکتر علیرضا مولا از کشور سوئد در موضوع: «تأثیر مهاجرت بر خانواده‌های ایرانی در سوئد»، خانم سدا داویدیان از ایران در موضوع: «ایرانیان ارمنی در خارج از کشور و حفظ فرهنگ و هویت ایرانی»، دکتر حمید احمدی از ایران در موضوع: «نقش ایرانیت و اسلامیت در هویت ملی ایرانیان»، سید حسین ذوالانوار از ایران در

موضوع: «مبانی همبستگی و اتحاد ایرانیان خارج با داخل»، دکتر محمود شاعرپور از ایران در موضوع: «بررسی عوامل مؤثر بر شبیه‌سازی فرهنگی و ساختاری کودکان ایرانی ساکن استرالیا» مقالات خود را ارائه کردند.

در دومین روز برگزاری این همایش کمیسیونهای مربوطه تشکیل جلسه دادند تا راهکارهای پیشنهادی خود را به دستگاه‌های ذیربط اعلام کنند.

دبیرخانه همایش گفت‌وگوهای ایرانیان برای برگزاری این همایش یکصد مقاله از داخل و خارج از کشور دریافت کرد که بیست مقاله توسط هیأت گزینش انتخاب شد. در این همایش که در سالن مرکز آفرینش‌های کانون پرورش فکری کودکان و نوجوانان برگزار شد پیرامون چهار محور:

- ۱- ایرانیان مقیم خارج از کشور و حفظ میراث‌های ملی و دینی
- ۲- انتظارات متقابل دولت و ایرانیان مقیم خارج از کشور
- ۳- مشکلات فرهنگی و اجتماعی ایرانیان خارج از کشور
- ۴- عوامل مؤثر در تضعیف و تحکیم همبستگی ایرانیان خارج از کشور بحث و تبادل نظر بعمل آمد.

علی اکبر حاج مومنی